

1767

ՏԱՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԾՐԱԳՐԵՐ

ՆԿԱՐԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԻՆԸ 85 ԿՈՄԵԿ

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

74
S-26

ԼՈՒՍՀՐԱՏ

ՆԿԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ *)

ԲԱՅԱՏՐԱԳԻՐ

Տարրական դպրոցում նկարչության խնդիրն է՝ տալ սովորողներին այն հմտությունը և ունակությունները, վորոնք նրանց անհրաժեշտ են շրջապատող առարկաները գրագետ կերպով պատկերելու համար:

Ուստի ուսուցիչը սխառմատիկ առաջադրությունների միջոցով պետք է յերեխաներին սովորեցնի տեսնելու և դիտելու իրենց շրջապատող առարկաները, ճշտի առարկաների ձևի և գույնի վերաբերյալ նրանց ունեցած պատկերացումները, յերեխաներին զինի տեխնիկական նախնական ունակություններով մատիտով ու ներկերով աշխատելու մեջ և հիմնական տարրական կանոնների դիտելիքներով, վորոնք անհրաժեշտ են նրանց ծանոթ, պարզ առարկաները պատկերելու համար:

Վերոհիշյալից յելնելով, տարրական դպրոցի նկարչության ուսուցման դասընթացը կազմվում է հետևյալ բաժիններից՝

1. ամենահասարակ վարժություններ՝ մատիտով և ներկերով աշխատելու տարրական տեխնիկան զարգացնելու համար, վորտեղ մտնում է ննախը կազմելու զանազան վարժություններ:

2. Առանձին առարկաների և առարկաների խմբերի նկարումը դիտողությամբ և բնականից:

3. Նկարչություն զանազան թեմաներով՝ հիշողությամբ և պատկերացումով:

Առանձին առարկաների դիտողությամբ ուրվագծումը սկսվում է 1-ին դասարանից և հանդիսանում է վորպես առանձին առարկաներ և առարկաների խմբեր բնականից նկարելու նախապատրաստական աշխատանք, այսինքն, վորպես մեթոդ, վորն ոգնում է յերեխային սովորել առարկան տեսնել, վերլուծել նրա

*) Ծրագիրը կազմել են Գեղարվեստական դաստիարակության Կենտր. Տան աշխատակիցներ՝ Յե. Կոնդախչյանը, Գ. Լարունսկայան և Յե. Ռոժկովան:

Խմբագիր՝ Զ. ԱՃԵՄՅԱՆ

Տեխ. խմբագիր՝ Յ. ՉԱԽԱԼՅԱՆ

Սրբագրել՝ Վ. ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Կոնտրոլ սրբագրել՝ Մ. ՊԱՐՈՆԻԿՅԱՆ

Գլավխիտի լիազոր Զ—1158, հրատ. № 35, պատվեր № 122, տիրած 1500

ձևը, հիշել այն և հասկանալ առարկաները պատկերելու հիմնական կանոնները:

Շատ կարևոր է հենց սկզբից խիստ հետևել յերևալի ճիշտ նստվածքին, հետևել, թե ինչպես է բռնում մատիտը, ինչպես է նրա առաջ դրված տետրակը և այլն: Առանձին առարկաների ուրվագծման բոլոր առաջադրանքները պետք է կատարվեն բավականին խոշոր նկարների ձևով (մեկ հջի վրա 2—3 առարկա) և, տետրերում նկարելու հետ զուգընթաց, յերևալի կողմից կատարվեն նաև դասարանական գրատախտակի վրա:

Առանձին առարկաներն ինչպես դիտողությամբ, այնպես և բնականից նկարելիս յեղևետը հանդիսանում է առարկայի ձևի և կազմության վերլուծումը:

Դիտողությամբ առանձին առարկաների ուրվագծումները կատարվում են հետևյալ կերպ՝

Ուսուցիչը վաղորդը ջրկում է նկարելու առարկաները և բերում է դասարան. առարկան նա ցույց է տալիս ամբողջ դասարանին և ոժանդակ հարցերի միջոցով ոգնում է յերևալիներին ճանաչելու նրա ձևը (ի՞նչ մասերից է նա կազմված, ի՞նչն է նրա մեջ ավելի—լայնությունը, թե՞ բարձրությունը, խորություն ունի, թե՞ վոշ և այլն):

Սովորաբար մեկ դասում այդ կերպ կարելի է 2—3 առարկաների ուրվագծումներ կատարել:

Սկսած 3-րդ դասարանից՝ մտցվում է բնականից նկարելը առարկայի պատկերելը վորոշ հայացքակետից: Այստեղ ուսուցիչը պետք է սովորողի ուշադրությունը հրավիրի առարկայի դիրքից կախված նրա ձևի տեսանելի փոփոխումների վրա. որինակ՝ գլանաձև առարկայի (բաժակ, գավաթ, դուլ, թմբուկ և այլն) հիմքերի և ուղղանկյունաձև առարկաների (տուփ, արկղ, հաստ գիրք) նիստերի փոփոխման վրա: Դա կոչնի աշակերտներին յուրացնել ծավալային առարկաներ, ինչ դիրքով վոր նրանք յերևում են նկարողի նստած տեղից, գրագետ կերպով պատկերելու հիմնական որենքները:

3-րդ և 4-րդ դասարաններում աշխատանքի այս ձևը պետք է առաջնորդող հանդիսանա ինչպես նրան հատկացված ժամերի քանակի, այնպես և իր նշանակության տեսակետից:

Բնականից և դիտողությամբ նկարելու համար ծրագրում տրված առարկաների մոտավոր ցուցակը կազմված է մեծ մասամբ այնպիսի առարկաներից, վորոշ լինում են դրոցում:

Առանձին առարկաներ բնականից նկարելիս, պետք է սկսել կլոր և գլանաձև առարկաներից, վորոնց յեռաչափ պատկերավորելը յերևալիների համար ավելի հեշտ և, հետո անցնել ուղղանկյունաձև պարզագույն առարկաներին:

Բնականից ուրվագծելու համար վոշ խոշոր առարկաների հետ զուգընթաց, անպայման պետք է տրվեն նաև ուղղանկյունաձև խոշոր առարկաներ (արկղ, ճամբուկ), վորտեղ զուգահեռ գծերի թվացող մոտեցումը հեշտ կլինի տեսնել: Չափազանց ոգտակար է նաև միևնույն առարկան տարբեր դիրքերով ուրվագծելը. դա ոգնում է պարզելու առարկայի մակերևութների և անկյունների տեսանելի փոփոխությունները, վորոնք կախում ունեն նկարողի նկատմամբ առարկայի ունեցած դիրքից: Առարկաների խումբը բնականից նկարելը նույնպես պետք է վերլուծությունից սկսել:

Հարցերի միջոցով, ուսուցիչը պետք է յերևալիներին ոգնի խմբի միջի առարկաները միմյանց հետ համեմատելու և պարզելու՝ թե՞ վոր առարկան ավելի մեծ է, վորն ավելի փոքր, վորն ավելի հեռու է, վորն ավելի լուսավոր, վորն ավելի խավար: Առանձին առարկաների ուրվագծումները բնականից և դիտողությամբ կարելի է կատարել ուղղակի մատիտով և ապա գունավորել:

Վորպեսզի բնականից նկարելու համար դրված առարկաների խումբն ամբողջ դասարանին ավելի լավ տեսանելի լինի, հարկավոր է անպայման դասարանում ունենալ միատեսակ առարկաների 2—3 խումբ, վորոնք կարելի կլինի դասավորել դասարանի զանազան մասերում:

Մարդու ուրվագծումը բնականից, վորպես տարրական դպրոցի աշակերտների համար շատ դժվար և բարդ ձև, սխտեմատիկ կերպով սկսվում է 5-րդ դասարանից:

Տարրական դպրոցում մարդու նկարումը տարվում է հիշողությամբ՝ զանազան թեմաների շուրջը կատարած աշխատանքում: Ընդ սմին անհրաժեշտ է, վոր ուսուցիչը յերևալիներին դրդի դիտելու մարդուն, նրա կազմությունը, մարմնի մասերի փոխհարաբերություններն ըստ մեծության, բնորոշ շարժումները, վոր և կոչնի տարրական դպրոցի աշակերտներին 4-րդ դասարանում մարդ պատկերել, նրա ֆիզուրայի ընդհանուր մասերի համեմատական հարաբերությունների վերարտադրությամբ:

Պարզագույն վարժությունների կատարումը և նախշերի

կազմումը նպատակ ունի զարգացնելու չափի և զույնի ղդացումը, ստեղծագործական ընդունակությունները և սրա հետ միաժամանակ մատիտով աշխատելու տեխնիկան, և նախնական ունակություններ տալու՝ ներկերով աշխատելու համար:

Առաջադրությունները կատարվում են մատիտով և ներկերով, ըստ ուսուցչի նկարագրություն (ուսուցչից զրատախտակի վրա նախապես ցույց է տալիս), իսկ հետո արդեն նման վարժություններ կատարում են իրենք սովորողներն ինքնուրույնաբար: Այս պարզ նախընթաց նրանք հեշտություն կանցնեն ծաղիկներից, բույսերից և այլն, նախքան կազմելուն, վրա մըտցվում են նկարչության ծրագրի մեջ 3-րդ դասարանից:

Առաջադրությունը բացատրելիս ուսուցչից պետք է յերեխաներին պատմի նախքան առանձնահատկությունների, նրա նշանակությունը մասին (կտոր, պատառ, հագուստի զարդարանքներ):

Շրիֆտի աշխատանքը կատարելով, յերեխան 4-րդ դասարանում պետք է սովորի ամենահասարակ պրիմիտիվ՝ ձողիկի ոգնությունը կամ ցանցի մեջ տառեր գծել և զրել (ձողաձև կամ ժապավենաձև շրիֆտով, վրա կատարման համար ամենից պարզը և դյուրընթեռնելին է):

Այս աշխատանքի համար ուսուցչից պետք է պատրաստի ուսումնական և դիտողական մի քանի պարզագույն՝ ձողաձև շրիֆտով իր դրած տառերի և առանձին բառերի նմուշներ, սովորաթղթի կամ հաստ թղթի ուղղանկյուններ՝ տառային վանդակներ գծելու համար, ինչպես նաև ձողիկներ, վրոնցով գրծվում է տառը (ձողիկի բարձրությունը պետք է հավասար լինի տառի բարձրությանը, իսկ լայնությունը՝ տառերի գծերի հաստությունը):

Պլակատի վրա նկարը պետք է կազմված լինի 2--3 պարզագույն առարկաներից, վրոնք համապատասխանում են պլակատի բովանդակությանը: Ամենից լավ է, պլակատի համար վերցնել այն առարկաները, վրոնք յերեխաները նկարել են բնականից և լավ ծանոթ են: Որինակ՝ «Հետևի մաքրությունը» պլակատի վրա՝ ջրաման, ոճառ, ատամի փոշու տուփ, ատամի խոզանակ և այլն:

Զանազան թեմաներով նկարչություն պետք է տարվի բոլոր դասարաններում: Այդպիսի նկարչությունը դաստիարակում է յերեխայի ստեղծագործական ընդունակությունները,

վարժեցնում է նրան դիտել, իրեն հաշիվ տալ իր տեսածի նկատմամբ, հարստացնում է յերեխայի պատկերացումները, միավորում և ամրապնդում նրա ձեռք բերած հատկություններն ու տեխնիկական ունակությունները: Բացի այդ, առարկաների և յերեխայների կապակցված նկարելն ոգնում է աշակերտներին ճիշտ պատկերել առարկաները տարածություն մեջ և վերաբառադրել նրանց փոխհարաբերություններն ըստ մեծություն:

Սրա հետ միասին, թեմաներով նկարչությունը սովորեցնում է յերեխային իր բազմաթիվ պատկերացումներից գիտակցորեն ընտրելու հատկանշական մոմենտներ ու առարկաներ, կապ հաստատելով նրանց մեջ՝ պատկերելիք առարկաների բովանդակությունը ամենալիակատար կերպով լուսաբանելու համար:

Ըստ թեմայի նկարելուց առաջ ուսուցչից դուրսը յերեխաներին պետք է ոգնի պատկերավորման համար ամենահատկանշական մոմենտներ ու առարկաներ ընտրելուն և ոժանդակ հարցերի միջոցով յերեխաներին հարկադրել վերհիշելու և պատկերացնելու առարկաների այն ձևը, գույնը և բնորոշ հատկանիշները, վրոնք յերեխան պետք է պատկերավորի՝ պարզելու, թե ինչն էր ավելի մեծ, ինչը՝ փոքր, ինչն ավելի հեռու, ինչը՝ մոտիկ: Ցանկալի յե գրական յերկի վրոնք հատվածի ընթերցում, վրա բարձրացնում է յերեխայի հետաքրքրությունն առաջադրվող թեմայի նկատմամբ և գեպի այն եմոցիոնալ վերաբերմունք է ստեղծում:

Համապատասխան թեմատիկա ընտրելիս այն բաժինը մեծ նշանակություն ունի սովորողների իգեական-քաղաքական դաստիարակության հարցում: Թեմաների ընտրությունը պետք է համապատասխանի յերեխաների տարիքին, պետք է ըստ հնարավորության լայնորեն ընդգրկի նրանց հետաքրքրություններն ու գիտելիքները և յերեխաներին լավ ծանոթ առարկաների պատկերավորում պահանջող թեմաներից անցնի՝ տարածություն, բարդ գործողությունների ու շարժման մեջ գտնվող մարդկանց խմբերի պատկերավորում պահանջող թեմաներին:

Բովանդակությունը կարելի յե վերցնել հանրակրթական առարկաներից (գրականությունից, աշխարհագրությունից, բնագիտությունից և այլն):

Համադպրոցական եքսկուրսիաները և դրոնանքները կարող են ծագել, վրապես հիանալի թեմա հիշողություն մարելու համար:

Երբակուրսիաների և զրոսանքների ժամանակ ուսուցիչը պետք է յերեխաների մեջ զարգացնի առարկաներն իրար հետ բաղդատելու, նրանց մեծութունը, ձևի և գույնի բնորոշ առանձնահատկութիւնները համեմատելու ունակութիւն, վորը կոգնի ճշտելու տեսողական պատկերացումներն առարկաների վերաբերյալ և կնպաստի նրանց ավելի ճշգրիտ և լրիվ պատկերավորելուն:

Անհրաժեշտ է սխտեմատիկորեն աշակերտների ուշադրութիւնը կենտրոնացնել առարկաների՝ դիտողից հեռացնելուց կախած՝ թվացող փոփոխութեան վրա (առարկաների փոքրանալը և գուգանո գծերի փոխակերպումը): Վորը կոգնի յերեխային իր նկարում տալ տարածական ճիշտ կառուցում:

Նկարները կարելի է կատարել դռնավոր մատիաով, ջրաներկով: Գույների կոմպլեկտը, վոր ստանում են յերեխաներն իրենց աշխատանքի համար, պետք է հետզհետե ընդարձակել: 1-ին դասարանում չպետք է ընտրել վեց գույնից ավելի (կարմիր, դեղին, կապույտ, կանաչ, սև և նարնջագույն):

Այն պահանջները, վոր առաջադրվում են յերեխաներին, նրանց թեմատիկ նկարների գնահատման ժամանակ, չպետք է գերազանցեն տվյալ դասարանի համար ծրագրերում մատնանշված հմտութիւնների և ունակութիւնների ծավալից:

Անհրաժեշտ է յերեխաներին բացատրել նկարչութեան կանոններն ու աշխատանքի ձևերը: Այսպես որինակ՝ գծերի հորիզոնական և ուղղահիգ ուղղութիւնները ստուգում են թղթի հորիզոնական և ուղղահիգ յեզրերով: Յերեխաներին պետք է բացատրվի տարածութիւնը վերարտադրելու յիզանակները յուրաքանչյուր դասարանի հմտութիւնների և ունակութիւնների սահմաններին համապատասխան՝ թղթի թերթի վրա առարկաներն ավելի վերև և ավելի ներքև, յետ և առաջ դասավորելը, հեռավոր առարկաների փոքրացումը:

Նկարչութեան դասը, այնպես ինչպես նաև ամեն մի առարկայի դաս, պետք է մեծ խնամքով մտածված և կազմակերպված լինի: Յուրաքանչյուր դաս կազմվում է հետևյալ մոմենտներից՝ ուսուցչի կողմից առաջադրանքի պարզաբանումը, նկարչական պարզանքների բաժանումը, յերեխաների անհատական աշխատանքն առաջադրանքի վրա, ուսուցչի կողմից նայելը և ոգնելը յերեխաներին կատարման պրոցեսում, ուսուցչի կողմից կատարման գնահատան յեզանակներ և տեխնիկական պրիոմներ ցույց տալը, գրատախտակի վրա առանձին առաջադրանքների կատարումը:

առանձին աշխատանքների նայումը և քննարկումը՝ տիպիկ սըխալների պարզաբանումով:

Առաջադրանքներ կատարելու ժամանակ, ուսուցիչը պետք է յերեխաներին ցույց տա տեխնիկական անհրաժեշտ ոգնութիւն, ցույց տալով, թե ինչպես պետք է մատիտը բռնել, վրձինով աշխատել, ներկերից ոգովել, ինչպես նստել, թուղթը բռնել: Աշխատանքի պրոցեսում նա պետք է ուշադրութիւն դարձնի թղթի վրա նկարը ճիշտ դասավորելու վրա (հարկավոր է նկարն այնպես դասավորել, վոր բոլորը տեղավորվի և, միաժամանակ, թուղթն ամբողջովին ոգտագործված լինի):

Յերեխաներին ցուցումներ տալիս, պետք է հաշվի առնել այն հմտութիւնները և ունակութիւնները, վոր նախատեսված են ծրագրում: Որինակ՝ ունակութիւններից մեկը, վորը պետք է տիրապետեն 1-ին դասարանի բոլոր աշակերտներն ուսումնական տարվա վերջում, դա՝ ուղղանկյունագծային ձև նկարելիս հորիզոնական և ուղղահիգ գծերի ուղղութիւնը ճիշտ վերարտադրելու հմտութիւնն է: Ուստի ուսուցիչը պետք է աշխատանքի պրոցեսում սխտեմատիկաբար յերեխայի ուշադրութիւնը հրավիրի այն բանի վրա, վոր ուղղանկյուն առարկաները (դուռը, տունը, ցանկապատը) կանգնած լինեն, չընկնեն, այսինքն՝ յերեխան ըստ հնարավորութեան տա ուղղահիգ և հորիզոնական գծեր և վոչ թե կոր կամ թեք գծեր: Նույնն անհրաժեշտ է անել 3-րդ դասարանում, տարածութեան յերեւոյթները՝ առարկաների մեկը մյուսի հետև դասավորել, գնահատան նախագծեր (առարկաների խմբեր՝ բնականից կատարած նկարների մեջ), առարկաների փոքրացում և հորիզոնականների փոփոխութիւններ (սյուժետային նկարում) վերարտադրելու առնչութեամբ: Մի շարք պրիոմներ պետք է ցույց տա անմիջապես ինքն ուսուցիչը, որինակ՝ ինչպես սկսել առարկաներ նկարելը, ինչից սկսել, ինչպես և ինչ հաջորդականութեամբ կատարել աշխատանքը և այլն, ինչպես ձեռնամուխ լինել շրիֆտի նկարմանը և որնամենտի կառուցմանը՝ ամենահասարակ ելմաններին (գծերից, կետերից, կիսաշրջաններից): Շրջագծերի նկարումը, առարկայի մակերևութների փոփոխումները՝ կախված նկարողի նկատմամբ նրանց ունեցած դիրքից (գլանաձև առարկաների մեջ շրջագծի կրճատում), թղթի վրա մի խումբ առարկաներ դասավորելը և այլն—այս բոլորը ուսուցչից պահանջում են անհրաժեշտ ցուցումներ և ցուցադրում:

Անհրաժեշտ է հնարավորութիւն տալ իրենց՝ սովորողներին

գրատախտակի վրա նկարելու գրատախտակի վրա նկարելը մեծ բազմապիսություն կմտցնի դասերի մեջ և աշակերտներին կվարժեցնի գրատախտակի վրա մեծ չափերով աշխատելու, վորը չափազանց ոգտակար և ձեռքի և աչքի զարգացման համար:

Գրատախտակի վրա յերեխաների կողմից հերթականութեան կարգով կարող և կատարվել առանձին առարկաների ուրվագծում, ընդ վորում գրատախտակի վրա կատարված աշխատանքի գնահատականն ուսուցչիչը կարող և տալ հենց այդտեղ՝ դասարանում, վորը կոգնի յերեխաներին պարզելու իրենց սխալներն ու թերութիւնները:

Մեծ նշանակութիւն ունեն դասարանում ավարտած աշխատանքների դիտումն ու քննարկումը: Այդ նպատակով, աշակերտների կողմից առաջադրանքները դեռ կատարելու պրոցեսում, ուսուցչիչը պետք և ընտրի և հետո վերցնի, ինչպես բացասական, այնպես և դրական ամենաբնորոշ աշխատանքները:

Նկարները պետք և գնահատվեն ուսուցչի կողմից նախ և առաջ այն ունակութիւնների և հմտութիւնների տեսակետից, վորոնք նախատեսված են ծրագրով, ինչպես նաև սյուլժեն լուսաբանելու տեսանկյունից (կարողացել և արդյոք յերեխան պատկերավորման համար ընտրել ամենաբնորոշ մոմենտներն ու առարկաները, կարողացել և արդյոք դասավորել նրանց) և տեսնիկական տեսակետից (նկարները արդյոք խնամքով և մաքուր են կատարված):

Անհրաժեշտ և լուրջ ուշադրութիւն դարձնել ուսումնական նյութն ըստ ժամանակի բաշխելու վրա (բոլոր տեսակի աշխատանքները, վորոնք նախատեսված են տվյալ դասարանի համար, կատարվում են ամբողջ ուսումնական տարվա ընթացքում):

Ծ Ր Ա Ք Ի Ր

Առաջին դասարան

1. ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ՆԿԱՐՈՒՄՆ ԸՍՏ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅԱՆ (17 ժԱՄ)

Ուսուցչիչը ցույց և տալիս աշակերտներին այն առարկան, վորը նրանք պետք և նկարեն, և յերեխաների հետ միասին քննում և առարկայի ձևը, թվարկում և առարկայի մասերը, աշակերտների ուշադրութիւնը հրավիրում և առարկայի մասերի համեմատական մեծութիւնների վրա (ի՞նչն և ավելի մեծ, ի՞նչն ավելի փոքր, ի՞նչպես և առարկայի բարձրութիւնը լայնութեան հետ համեմատած): Զրուցում պարզվում և նաև առարկայի բնորոշ գույնը:

Առարկայի ձևն ու գույնը ցույց տալուց և դրանց մասին զրուցելուց հետո, ուսուցչիչն աշակերտներին առաջարկում և նկարել առարկան:

Աշխատանքի ժամանակ աշակերտները կարող են իրենք կամ ուսուցչի առաջարկութեամբ կրկին դիտել առարկան, վորպեսզի առարկայի ձևն ու գույնը նկարում ավելի լավ վերարտադրեն:

Աշխատանքի այդպիսի ձևը կոչվում և նկարչութիւն դիտողութեամբ և նպատակ ունի վարժեցնել աշակերտներին գննելու առարկաների ձևը, նաև տալ աշակերտներին ուղիղ, ուղղաձիգ, հորիզոնական և պարփակված կոր գծեր նկարելու ունակութիւններ:

Աշխատանքը տարվում և սև և գուռավոր մատիտներով կամ ներկերով:

Առաջինների ցուցակ՝ ըստ դիտողութեան նկարելու համար

1. Քանոն, փակ տետրակ (չափիկի վրան պիտակ կպցրած), ծրար, թղթապանակ, չոտաների թղթապանակ:
2. Ներկատախտակ ստվարաթղթից, ուղղանկյունի ու ձվաձև:
3. Տելեկներ (բարդենու, յասամանու, լուինու և այլն):

4. Ճյուղեր (հասարակ ձևի փոքրաթիվ տերեւներով, որինակ՝ բարդենու ճյուղ, յասամանու ճյուղ, թանթրվենու ճյուղ):

5. Խնձոր, տանձ, սալոր:

6. Շաղգամ, պամիդոր, վարունգ:

7. Զանազան ձևի շաքարամաներ:

8. Գավաթ, բաժակ, թառ:

9. Խաղալիքներ՝ դույլիկ, բահիկ, զնդակ և այլն:

10. Ճակնգիդ, բողկ, գազար:

11. Խնձոր, ձու, վարունգ, գաղսր (առարկաների բնորոշ ձևի վերարտադրման առաջադրանք):

12. Զմերուկ և խնձոր: Դրում և վարունգ (համեմատական մեծութունների վերարտադրման առաջադրանք):

Վերոհիշյալ բոլոր առաջադրանքները բաշխվում են ամբողջ տարվա վրա և կատարվում են ըստ հնարավորության խոշոր չափերով՝ մեկ եջի վրա 2—3 առարկա:

2. ԴԵԿՈՐԱՏԻՎ ԱՇԽԱՏԱՆԲ (10 ժԱՄ)

Դեկորատիվ աշխատանքը, վորպես զանազան նախշեր կազմելու վարժություններ, անց և կացվում յերեխաների ստեղծագործական ընդունակությունները, նրանց տարրական տեխնիկական ունակությունները մատիտով և վրձինով աշխատելու մեջ զարգացնելու նպատակով, այն ե՝ ուղիղ գծեր, ուղղանկյուններ, շրջագիծ նկարել, նախշի մասերը հերթափոխել, նաև գույները, որինակ՝ սպիտակ, սև, կապույտ, կարմիր, դեղին, կանաչ, նարնջադույն, դարչնադույն, վորոշել և ճիշտ անվանել:

Որինակելի առաջադրանքներ

ա) Նախշած յերիզ (գրքերի մեջ նշան դնելու համար):

բ) Շրջանակ՝ զանազան մեծության ու գույնի, մեկը մյուսի վրա ընկած շրջաններից կազմված նախշերով, տետրակի յեքեսը կամ շապիկը զարդարելու համար:

գ) Շրջան, վորը ծածկված և կենտրոնի շուրջը դասավորված զանազան մեծության շրջաններից և բեկյալ գծերից բաղկացած նախշով:

դ) Քառակուսի, վորը ծածկված և նախշով (հատվող անկյունագծեր, ուղիղ, բեկյալ գծեր և շրջաններ):

Յուրաքանչյուր առաջադրանքին մեկ ժամ և ավելի: Առաջադրանքներ կատարվում են նիստ ուսուցչի օգնությամբ:

Հաջորդ դասին սովորողները միննույն տարրերից ինքնուրույնաբար կատարում են նախշ մատիտներով կամ ներկերով:

3. ՆԿԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ ԹԵՄԱՆԵՐՈՎ (12 ժԱՄ)

ՅԼերխաների իրենց ընտրած թեմաներով նկարչությունը (2 ժամ) և ուսուցչի տված թեմաներով նկարչությունը (10 ժամ) նպատակ ունի վարժեցնել յերեխաներին դիտելու իրենց շրջապատող իրականության մեջ գտնվող առարկաները, համեմատել նրանց իրար հետ, գասավորել թերթի վրա, գտնել և պատկերավորել նրանց բնորոշ հատկանիշները:

Բացի այդ, թեմաներով նկարչությունը տարվում և աշխատանքի մյուս բաժիններում ձեռք բերած ունակություններն ամրապնդելու նպատակով:

Թեմաները պետք և վերցնել շրջապատող իրականությունից և գրականությունից:

Աշխատանքը կատարվում և մատիտով, ջրաներկերով, գուանավոր մատիտներով:

ՈՐԻՆԱԿԵԼԻԹԵՄԱՆԵՐ

1. Յերեխաների ամառվա կյանքի հետաքրքրական մոմենտներն ըստ իրենց ընտրության. որինակ՝ նավակով զբոսանքը, անտառում հանդիպում վոդնու, նապաստակի, սկյուռի և այլ կենդանիների:

2. Կոտնտեսության բերքը (հավաքած բերք՝ իրգեր, բանջարեղեն և այլն):

3. Աշունը՝ դեպի անտառը, պուրակը, այգին կամ վորևի գրոսավայր կատարած եքսկուրսիայից կամ զբոսանքից ստացած տպավորությունների ուրվագծում:

4. և 5. Դյուղը և քաղաքը: Քաղաքային և գյուղական զանազան շենքերի՝ գործարանի, մեծ բնակելի տան, կոտայերատիվի, դպրոցի, կինոյի և այլն, կամ գյուղխորհրդի, տկումբի, բնակելի տան, անասանոցի և այլ շենքերի բնորոշ հատկանիշների վերարտադրություն: Փողոցը պատկերավորվում և վոշ խառնրյամբ, նրա միայն մի կողմն և նկարվում:

6. Հոկտեմբերյան տոնը՝ զարդարված քաղաքը, յերեխաների զբոսանքն ավտոմոբիլներով:

7. Առաջին ձյունը: Նկարը կատարվում է գունավոր թղթի վրա, գունավոր մատիտներով ու կավճիկներով:

8. Զմռան անտառում:

9. Յեղենի (տոնածառ):

10. Հեքիաթներ, պատմություններ կենդանիների և թռչունների մասին:

11. Գարուն, թռչունների դալը:

12. Ծաղիկներ:

Հմտություններ և ունակություններ

1. Կարողանալ, նկարելիս ճիշտ նստել, մատիտը բռնել, թուղթը դնել, վրձինով և մատիտով աշխատել:

2. Կարողանալ ճիշտ նկարել հորիզոնական և ուղղանկյուն գծեր:

3. Կարողանալ, պարզ կորագիծ ձևի առարկա (գնդակ, խընձոր, վարունգ, ձու) նկարելով, տալ պարփակված կորագիծ և վերաբրտադրել նրանց հիմնական գծային ձևը:

4. Կարողանալ վերաբրտադրել նկարվող առարկայի լայնություն և յերկարություն հիմնական փոխհարաբերություններն ըստ մեծություն:

5. Կարողանալ թղթի վրա նկարը տեղավորել, հաշվի առնելով թղթի չափն ու ձևը:

6. Կարողանալ զանազանել և ճիշտ անվանել գլխավոր գույները (սպիտակ, սև, կապույտ, կարմիր, դեղին, կանաչ, դարչնագույն, նարնջագույն):

7. Կարողանալ խնամքով գունազարդել ըստ յեզրագծի:

Յ Ե ր կ ր ո ղ դ ա ս ա ր ա ն

1. ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՌԱՐԿՈՒՄՆԵՐ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅԱՄԲ ՆԿԱՐԵԼԸ (19 ժԱՄ)

1. դասարանի հմտությունների և ունակությունների խորացում և ամրապնդում:

Նկարները կատարվում են սև, գունավոր մատիտներով ու ներկերով:

Առաջիկաների ցուցակը դիտարկությամբ նկատելու համար

1. Ուռենու, կաղնու, թղկենու տերևներ:

2. Տերևներով ճյուղեր:

3. Պարզ ձև ունեցող խոշոր ծաղիկներ (կտրված), բարձրահասակ (հարսնամատ), մանուշակ:

4. Զանազան ձևերի խնձորներ ու տանձեր:

5. Ճակնդեղ, տաքտեղ, կաղամբի գլուխ (սովորական և գունավոր):

6. Սպիտակ սունկ, դեղնագույն-թուենավոր սունկ և այլ սնկեր:

7. Աղեղավոր սդոց (սխո), լորդիկ (նրբասդոց):

8. Մուրճ, մետաղասդոց, իզմիր կամ դուր:

9. Զանազան ձևի պուլիկներ:

10. Խաղալիքներ՝ գնդակ, դուլբեր (ներքևում նեղացող), հոր:

11. Գավաթ, թառ, սափոր:

12. Թեյաման, կաթնաման, սրճաման:

13. Ծաղկաման:

14. Խաղալիքներ՝ կենդանիներ և թռչուններ, որինակ՝ սկյուռ, նապաստակ, խոզ, փիղ, բադ, աքաղաղ:

2. ԴԵԿՈՐԱՏԻՎ ԱՇԽԱՏԱՆԲ (8 ժԱՄ)

Նախշեր կազմել և կատարել զանազան վարժություններ մատիտով ու ներկերով աշխատելու տարրական տեխնիկական ունակություններ զարգացնելու համար. կարողանալ գույները, կետերը և շրջանակներից բաղկացած պարզագույն նախշով ծածկել ուղղանկյունին, քառակուսին և շրջանը, համաչափորեն հերթափոխելով նրանց (ամենահասարակ ուղիղ), կազմակերպել շրջանի մեջ կենտրոնը, քառակուսու մեջ անկյունները: Կարողանալ՝ ջրաներկով հավասար գունավորել վոշ մեծ հարթություն և հիմնական գույները (կարմիր, կապույտ, դեղին) խառնելու միջոցով ստանալ նոր գույներ:

1. Նկարել առանց քանոնի փոքրիկ քառակուսի, ուղղանկյուն գծով (աչքաչափով) կիսել այն և ստացված յուրաքանչյուր կեսը դարձյալ կիսել ճիշտ այդպես ել անցկացնել հորիզոնական գծեր: Ստացած ցանցի քառակուսիները զարդարել տարբեր գույնի կետերով կամ շրջաններով: Առաջադրանքը կատարվում է գունավոր մատիտներով:

2. Յերեսխանների կողմից զանազան նախշեր, ցանցեր կազմել և նրանցով քառակուսու լցնել:

3. Յերիզի նկարելն առանց քանոնի (յերկու գուգահեռ գծերի անցկացում) և նցա զարդարել մանր շրջանների և քառակուսիների համաչափ հերթափոխումով (մեծ շրջան, փոքր քառակուսի):

ապրիլի): Առաջադրանքը կատարվում է մատիտով ու ներկերով:

4. Յերեխաների կողմից յերեզի համար նախշի կազմում:

5. Փոքր մակերևանների (շրջանների կամ ուղղանկյունների) հարթ գունավորման վարժություն:

6. Յերեզի համար նախշեր, վոր կազմում են յերեխաները կրկնվող ծաղիկներից և տերևներից:

7. Հիմնական գույներից նոր գույներ (նարնջագույն, կանաչ, մանուշակագույն) կազմելը—կարմիրը և դեղինը (նարնջագույն), կապույտն ու դեղինը (կանաչ), կարմիրն ու կապույտը (մանուշակագույն) խառնելու միջոցով և զբանցով փոքրիկ հարթ ություններ գունավորելը:

8. Շրջանի (բաժակափսեներ) նախշ, վորը կազմում են յերեխաները ծաղիկներից:

1-ին և 3-րդ առաջադրանքները կատարվում են ճիշտ ուսուցչի ցույց տված որինակով:

3. ԹԵՄԱՆԵՐՈՎ ՆԿԱՐԶՈՒԹՅՈՒՆ (12 ժամ)

Աշակերտների կողմից ընտրած թեմաներով նկարչություն (2 ժամ) և ուսուցչի կողմից ընտրած թեմաներով հիշողություն (10 ժամ) կատարվում է այն նպատակով, վոր սովորողները վարժվեն դիտելու իրենց շրջապատի իրականությունը, համեմատեն նրանց, տեսնեն և նկարում վերարտադրեն առարկաների փոխհարաբերություններն ըստ մեծության (տունը մեծ է մարդուց, կենդանին փոքր է ծառից և այլն) և նրանց ընտրող հատկանիշները:

Ձանազան թեմաներով նկարչությունը կատարվում է նաև աշակերտների մյուս բաժիններում կատարած աշխատանքների ընթացքում ձեռք բերած ունակություններն ամրապնդելու նպատակով:

Թեմաները պետք է վերցնել շրջապատի իրականությունից և զրականությունից:

Նկարները կատարվում են մատիտով, ջրաներկով և գունավոր մատիտներով:

Ուղեցույցի բեմաներ

1. Պողոտու ալդի:

2. Մամուր գետի վրա:

3. Բանջարեղենի կրպակ կամ տեփուր փողոցում:

4. Երսկուրսիա կամ գրոտանք դեպի այլի, պուրակ անտառ:

5. Պատվածքների իլյուստրացիա:

6. Թռչնոց:

7. Ջրային տրանսպորտ:

8. Պուշկինի, Հ. Թումանյանի, Դ. Աղայանի հեքիաթների իլյուստրացիա:

9. Ծաղկավաճառման կրպակ կամ խանութ:

10. Գարնան անտառում:

Հմտություններ և ունակություններ

1. Կարողանալ նկարում վերարտադրել առարկաների մեծություն հիմնական ընտրող փոխհարաբերությունները:

2. Կարողանալ վերարտադրել պարզագույն առարկաների հիմնական ընտրող գծային ձևը:

3. Կարողանալ համաչափ հերթափոխվող (պարզագույն ություն) գծերից, կետերից և շրջանակներից բաղկացած պարզագույն նախշով լցնել շրջան, քառակուսի, ուղղանկյունի:

4. Կարողանալ հիմնական գույներից ստանալ նոր գույներ ներկերը խառնելու միջոցով:

Յերեզի դասադան

1. ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ՆԿԱՐՈՒՄԸ ԲՆԱԿԱՆՑ (19 ժամ)

Սովորողները նկարում են իրենց առաջ զրված առարկան, այնպես, ինչպես տեսնում են իրենց տեղից:

Բնականից նկարելն իր առաջ խնդիր է դնում: սովորեցնել աշակերտներին՝ նիւս պատկերել առարկաների բնորոշ ծավալային ձևը՝ գծայնորեն, տուրք լուսաստիկների, վերադարձվելով գլանաձև առարկաների մեջ՝ շրջանի, իսկ ուղղանկյունաձև առարկաների մեջ՝ եզրագծերի հեռակալային փոփոխություններ, հասկալի տուրքով բոլորի բերքի չափը և նկարել առարկաները համապատասխան մեծությամբ:

Առարկաների ուղեցույցի ցանկ

1. Խաղալիքներ՝ գնդակ, հուր:

2. Բանջարեղեններ ու մրգեր:

3. Բանկաներ, բաժակներ և գավաթներ զանազան մեծությամբ ու ձևի:

4. Զանազան ձևի պուլիկներ:
5. Նավթաման, շիշ:
6. Դույլիկ և ցնցուղ:
7. Սափոր, կաթսա:
8. Սրճաման, կաթի աման:
9. Թեյաման, գավաթ, շաքարաման:
10. Զանազան ձևի տուփեր, ճամբրուկ, արկղ և գերժ:
11. Ակվարիում:
12. Ծաղիկներ, ճյուղեր, տերևներ (ձևով հասարակ ու խոշոր):
13. Բույս ծաղկամանում:

2. ԴԵԿՈՐԱՏԻՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ (8 ժԱՄ)

Այս բաժնի առաջադրանքների կատարումը 3-րդ դասարանում խնդիր է դնում ամրապնդելու և խորացնելու նախորդ դասարանում մատրտով ու ներկերով աշխատանքի մեջ յերկխաների ձևաք բերած հմտությունները և ունակությունները: Ներկերով աշխատանքի ունակությունները զարգացնելու համար աշակերտներին տրվում են դանազան վարժություններ, որինակ, միևնույն գույնի (կարմիր, կապույտ և գորշ) յերանգների ընտրությունը սկսած ամենամուգից մինչև ամենաբացը (4—5 յերանգի սահմաններում) և զրանցով փոքրիկ հարթություններ ծածկելու և նախշեր կազմելու առաջադրանքներ:

1. Ծաղիկներից և տերևներից կազմած նախշով շրջանի լցում:
2. Մրգերից և հատապտուղներից կազմած նախշերով շերտի լցում (սենյակը զարդարելու համար):
3. Յերկխաների ընտրած յերյեկաները նախշ կազմելը զույլ համար:

3. ՇՐԻՖՏ (4 ժԱՄ)

Շրիֆտի աշխատանքը տարվում է աշակերտների աչքաչափը զարգացնելու, պատրաստի ձողիկի ոգնությունամբ տառեր նկարելու, թերթի վրա փոքրիկ մակագրություններ տեղավորելու և յիզրագծով ներկելու հմտություն ձևաք բերելու նպատակով:

ա) Տառերի գծագրումը ուղղանկյան և սովորաթղթից պատրաստած ձողիկի ոգնությամբ:

բ) Տառերի գունավորումը:

գ) Փոքրիկ մակագրությունների կազմում (պատի թերթի վերնագրերը, տետրակի, գրքի շապիկի վրա գրելը):

4. ՆԿԱՐԱՊԻՑՈՒՆ ԹԵՄԱՅՈՎ (8 ժԱՄ)

Թեմատիկ նկարչությունը խնդիր է դնում սովորեցնել աշակերտներին դիտել շրջապատի իրականությունը և առաջադրված թեմայից ընտրել բնորոշ մոմենտն ու թեման արտահայտող գլխավոր առարկաները, ճիշտ վերարտադրել առարկաների հիմնական համեմատական չափերը, և վերարտադրել տարածությունը՝ թղթի վրա առարկաներն ափսիցած կամ ափսի բարձր, հետ և առաջ պատկերավորելու միջոցով, հաշվի առնելով հորիզոնի գիծը:

Աշխատանքները կատարվում են մատրտով ու ներկերով: Նկարչություն աշակերտների ընտրած թեմաների շուրջը (2 ժամ) և ուսուցչի առաջարկած թեմաներով (6 ժամ):

ՈՐԻՃԱԿԻՔԻ ԲԵՄԱՑՆԵՐ

1. Ափիացիայի որը:
2. Մակի հավաքում անտառում:
3. Անձրևոտ որ:
4. Մեր նորակառույցները:
5. Իլյուստրացիաներ հեռավոր յերկրների վերաբերյալ պատմվածքների շուրջը:
6. Իլյուստրացիաներ Կրիլովի, Աթարեկ Խնկոյանի առակների:
7. Իլյուստրացիաներ Պուշկինի, Հ. Թումանյանի, Ղ. Աղայանի հեքիաթների:
8. Սառցի բացվելը:
9. Գարնան խաղ բաց ողում (թղթե ողապարիկ բաց թողնելը):

ՀԱՏՈՐՅՈՒՆՆԵՐ և ՈՒՆԱԿՈՒՅՈՒՆՆԵՐ

1. Կտրողանալ պատկերել առարկաների ծավալային բնորոշ ձևը (գծելով) և նրանց մասերի հիմնական համեմատականությունը, վերարտադրելով հարթությունների (շրջանի, յիստերի) հեռանկարային փոփոխությունները:

2. Բնական յից և դիտողությամբ ուրվագծելու կտրողանալ

գիտակցորեն դասավորել առարկաները թղթի թերթի վրա և նը-
կարել նրանց համապատասխան մեծությամբ:

3. Կարողանալ ընտրել առարկաների բնորոշ գույներ:

4. Կարողանալ վերարտադրել առարկաների մեծություննե-
րի բնորոշ հարաբերությունները:

5. Թեմաներով նկարելիս կարողանալ ընտրել այն մոմենտ-
ները, վորոնք ամենից ավելի յեն լուսաբանում թեման և կարո-
ղանալ վերարտադրել տարածությունը՝ առարկաները հետ և ա-
ռաջ, ավելի մոտ կամ ավելի հեռու (ավելի ցած ու ավելի բարձր)
դասավորելու միջոցով:

Չորրորդ դասաբան

1. ԱՌԱՆՋԻՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ ՅԵՎ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ԽՄԲԵՐ ԲՆԱԿԱՆԻՑ ՆԿԱՐԵԼԸ (25 ժԱՄ)

Բնականից նկարելու նպատակն և սովորեցնել առարկանե-
րի հիմնական ծավալային ձևը գծայնորեն ու լուսաստվերով
(լույս, կիսաստվեր, ստվեր) ճիշտ վերարտադրել նկարի մեջ, նաև
վերարտադրել առարկաների հիմնական հեռանկարային փոփոխու-
թյուններն ու նրանց բնորոշ գույներ:

Առարկաների խումբ նկարելիս խնդիր և զրվում ճիշտ վե-
րարտադրել նախագծեր՝ մի առարկան մյուսից ավելի մոտ և ա-
վելի հեռու, հետ և առաջ:

Որինակելի ցուցակ մատիսով նկարելու համար

1. Բիդոն և թաս:
2. Թմբուկ կամ կլոր տուփ զանազան դիրքերով:
3. Սրճաման և գավաթ:
4. Ձանազան ձևի սրվակներ և շշեր:
5. Արկղ—զանազան դիրքերով:
6. Բաց և փակ տուփ:
7. Թուղունների և մանր կենդանիների խրավիլակներ:
8. Ծաղկաման՝ բույսով և ցնցուղ:

Որինակելի ցուցակ մատիսով նկարելու համար

1. Բանջարեղեններ ու մրգեր:
2. Ձանազան մեծության և գույնի խնձորներ (2 հատ) և
գավաթ:

3. Կավե պուլիկ, կարմիր տաքտիկ և վարունգ:
4. Կաթաս և կարտոֆիլ (մի քանի հատ՝ իրար մոտ, առ-
ջևից, կողքից):
5. Տուփ՝ ներկերով և բանկա՝ վրձիններով:
6. Թուղուններ՝ խրավիլակներ:
7. Կտրած ծաղիկներ՝ վաղի կամ գավաթի մեջ դրած:

2. ԹԵՄԱՆԵՐՈՎ ՆԿԱՐԱՑՈՒԹՅՈՒՆ (8 ժԱՄ)

Թեմաներով նկարչությունը խնդիր և դնում սովորեցնել ա-
շակերտներին դիտելու շրջապատի իրականությունը, առաջարկ-
ված թեմայում ընտրել բնորոշ մոմենտները, պատկերավորելու
այն գլխավոր առարկաները, վորոնք լուսաբանում են թեման,
ճիշտ վերարտադրել առարկաների միջև հիմնական փոխադարձ
չափերը և վերարտադրել տարածությունը՝ հաշվի առնելով առար-
կաների հեռանկարային փոփոխությունները (փոքրացում) և
զուգահեռ հորիզոնագծերի փոփոխությունները:

Աշխատանքները կատարվում են մատիտով և ներկերով:

Որինակելի քեմաներ

1. «Պողբանջարեղեն»-ի խանութը (քաղաքում) կամ բան-
ջարեղենի կույտը կուլտեսեսության մեջ:
2. Իլյուստրացիա Պուշկինի, Հ. Թումանյանի, Դ. Աղայանի
հեքիաթների:
3. Իլյուստրացիա Հ. Թումանյանի «Դաջո ու այգի» կամ
Նեկրասովի «Փոքրիկ գյուղացի» բանաստեղծությունների:
4. Յերկաթուղային կամուրջ:
5. Քաղաքային և գյուղական փողոց (խորությամբ):
6. Ճանապարհ տեսարան:

3. ՆՐԻՖՏ (3 ժԱՄ)

4-րդ դասարանում շրիֆտի աշխատանքը կատարվում և
այն նպատակով, վոր սովորողները վարժվեն իրենց գծած ցան-
ցում տառեր գրել՝ հաշվի առնելով տառերի հաստությունը, լայ-
նությունը և բարձրությունը, կատարել փոքրիկ մակագրություն-
ներ, զրանք ճիշտ տեղավորել թղթի թերթի վրա և կանոնավոր
կերպով գունավորել կոնտուրով:

- ա) տառերի գծերը ցանցի միջոցով:
- բ) փոքրիկ մակագրության նշագծում:

4. ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՊԼԱՆՈՑ-ԱՂՅՈՒՍԱԿ (3 յօտ)

Կառարվում է աշակերտներին առանձին առարկաների նկարները և տվյալ թեմայով մակագրությունը թղթի թերթի վրա գ'տակցված կերպով տեղավորել սովորեցնելու նպատակով:

Պլակատ-աղյուսակի օրինակելի թեմաներ՝ «Սովորում ենք գ'րադանց», «Հետևիր մաքրության», «Ցուցակագրվիր խմբակում»:

Հմտություններ և ունակություններ

1. Կարողանալ պարզագույն և լավ ծանոթ առարկաների հիմնական ձևը՝ գծաչափերն և լուսաստվերով (լույս, կիսաստվեր, ստվեր) և նրանց բնորոշ գույնը վերարտադրել:

2. Կարողանալ հաշվի առնել և վերարտադրել առարկաների միջև յեղած հեռավորությունը (զանազան հատակագծեր՝ ավելի մոտիկ, ավելի հեռու, հետ և առաջ, ավելի հեռավոր առարկաների հեռանկարային փոքրացումը և հեռացող հորիզոնագծերի փոփոխությունները):

3. Կարողանալ վերարտադրել խմբի մեջ առանձին առարկաների մեծությունների փոխհարաբերությունը և առարկաների մեջ հիմնական մասերի չափերի փոխհարաբերությունը:

4. Կարողանալ թերթի վրա առարկաների խումբ տեղավորելիս մատիտով թեթև նախնական ուղղագիծ նշել, հաշվի առնելով առարկաների հիմնական մեծություններն ու նրանց ձևը:

5. Թեմայով նկարելիս կարողանալ առանձնացնել զլխավորն ու բնորոշը և աչքի ընկնող ձևով տալ:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0300090